

Reuniunea învățătorilor români

dela școalele populare confesionale ortodocse

din protopresbiteratele

Arad, Chișineu, Șiria, Boroșineu, Buteni, Radna și
Hălmagiu.

Organ periodic oficios

redactat

din încredințarea comitetului reuniunii de

Iosif Moldovan

vice-președinte.

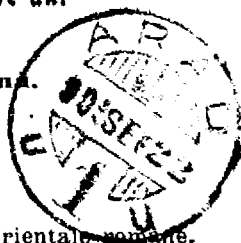
Edițiunea Reuniunii.

Abonamentul 5 coroane pe an.

Apare odată pe lună.

Arad, 1905.

Tiparul tipografiei diecesane greco-orientale române.

„Reuniunea învățătorilor“

organ oficios

apare odată în fiecare lună

Abonamentul anual e 5 cor.

se solvește anticipative la adresa casarului reuniunei *Iuliu
Groșorean* învățător în Galsă p. u. *Világos*.

Manuscriptele

sunt a se adresa redactorului *Iosif Moldoran* director școlar în Arad Piața Tököly Nr 8

*Onoratele redacțiuni sunt rugate a ne trimite foile în schimb.
Foile primite le păstrăm pentru biblioteca reuniunii.*

Anunțuri se fac în mod foarte restrâns și să plătesc anticipative: șirul 50 fil. Jumătate pagina: 12 cor. O pagină întreagă: 20 cor.

A.

Cuvânt de deschidere

*rostit de vice-președintele reuniunii Iosif Moldovan, la
adunarea generală din Giula.*

Onorată adunare generală!

Domnilor și Fraților!

Privind în jurul nostru în aceasta imposantă adunare și văzându-ne încungiurați de atâta popor și atâtea persoane alese din societatea cea mare și mai făcând o reprivire și asupra actelor sărbătorești cu cari suntem înțimpinați an de an cu ocasiunea adunărilor noastre generale: involuntar trebuie să ne întrebăm de cauza deosebitei atențiuni.

Aceste împrejurări ne fac să credem, că lumea s'a convins despre folosul cel mare, ce rezultă pentru societate, din aceste adunări și consfătuiri învățătoarești.

De aici se vede că activitatea dezvoltată de noi în reuniune, ținuta serioasă și intențiunile noastre cele bune, au avut efectul dorit.

Azi știe tot poporul, că munca ce o dezvoltăm în adunările noastre, este dedicată binelui comun; știe toată lumea că învățătorii nu servesc interese particulare, ci tot ce fac, fac pentru promovarea bunăstării poporului, spre binele bisericii și a patriei noastre mult iubite.

În adunările învățătoarești, cu abatere dela scopul și usul altor corporațiuni, nu se servesc interese particulare de ale membrilor, nu se fac greve pentru răsturnarea ordinelor și dispozițiunilor superioare în favorul nostru.

Prelegerile, disertațiunile și discuțiunile ce le dezvoltăm în asemenea adunări, servesc scopuri mari și publice,

ele au de scop perfecționarea metoadelor învățătorești și alegerea mijloacelor celor mai potrivite la atingerea scopului urmărit prin școală, care este promovarea bunăstării și fericirii poporului.

Bunăstarea și fericirea consistă în îndestulirea morală și materială.

Cel mai bun mijloc pentru atingerea acestui scop este lucrul, contrastul lenei, care este cel mai mare cushman al omenimei, pentru că: »Lenevirea este începutul tuturor relelor«.

Lenevirea este rugină, care strică mai mult sănătatea omului, de cât lucrul, care oțelește puterile și dă sănătate.

Lucrul este cel mai bun prietin al omului, el îți câștigă avere și îndestulare, el îți câștigă autoritate, el te distrage și mângăie în neajunsuri, el îți dă sănătate și susține viața.

La omul lucrător să uită foamea pe fereastră, dar să intre în casă, nu cutează.

Omul lucrător are și pentru șine și pentru trebuințele societății, el poate ajuta pe orfani și nefericiți, poate săvârși fapte bune, conștiința-i liniștită și se simte fericit.

Eată ce zice poetul despre lucru :

»Munca în colibă intră și 'ndată
Sărăcia fuge dinții clătinând,
Eară fericirea binecuvântată
Își ocupă locul, veselă domnind«.

Onorată adunare generală!

Poporul român în genere luat, este sărac și în mare parte supus patimilor. Cauza acestei stări nu poate fi de cât nelucrarea.

Dar în cursul acestor constatări, datorința avem să stăm locului și să ne cugetăm asupra acestor împregiurări.

Cum, poporul nostru e nelucrător, lenos dela fire?

Nu! Dumnezeu a înzestrat pe toți oamenii cu aceleași calități. Nelucrarea, lenea nu este înăscută nimănui, precum nici hărnicia și lucrul nu s-a năște cu omul. Aceste sunt virtuți și păcate înșușite în lume.

De multe ori am auzit accentuându-se că poporul germân este lucrător. Realitatea ne și dovedește că germânii sunt oameni cu stare. De aici însă nu urmează, că ei de aceia sunt mai lucrători, mai cu stare, pentru că sunt germâni, ci se poate presupune cu siguranță, că ei au trăit între împrejurări mai favorabile și au fost împărtașiți de o creștere mai bună.

La lucru trebuie să se deprindă omul de mic, din școală și din casa părintească.

Dacă la poporul nostru se constată regres în aceasta privință, apoi greșala să nu o căutăm în soi și în sânge, ci în învățământ și preste tot în educațiunea de carea a fost împărtașit. Va să zică: educațiunea, creșterea de până aci a românului a fost greșită.

Școala modernă e chemată să îndrepte această scădere. Cade în competența noastră Onorată adunare generală să vindecăm rana, dacă trebuie apoi chiar printr'o operațiune mai radicală, prin transformarea întregului sistem de învățământ.

Dacă Grecii prin școala lor au putut crește patriei eroi, de ce să nu fim noi în stare a face din poporul român popor lucrător.

Am accentuat mai sus, că lucrul se însușește prin deprindere. Să grigim deci de școlarii noștrii ca aceștia să se deprindă la muncă continuă, nici când să nu-i lăsăm în nelucrare, ca să nu se împrietinească cu lenea.

Cei mai mulți învățători, și cele mai bune școale au și început acțiunea în această direcțiune, despre ce ne putem convinge la examene, din bogata și interesanta expoziție de lucruri de mână, diverse și multe ocupațiuni scripturistice și deseme de preste an, prin cari nu s'a ținut numai dezvoltarea intelectualității, desterității,

gustului estetic, a simțurilor, ci: sau deprins elevii la continua lucrare.

Nici chiar în pauză nu este bine a se lăsa băiatul neocupat. Atunci trebuie deprins la jocuri frumoase, exerciții gimnastice, săritură, fugă etc. etc. căci prin aceste dăm direcțiune mai îngrijită dezvoltării corpului, îl oțelim și-l facem mai suportabil pentru lucru, deoparte; de alta parte nu lăsăm teren de împretinirea școlarului cu lenea.

Cântarea încă este un bun mijloc pentru deprinderea elevului la lucru, căci prin cântare îi nobilităm sentimentele și deprinzându-l să lucreze cântând, îi câștigăm școlarului un bun prietin, care-l îndeamnă și distrage în lucrare.

După o astfel de procedură educativă, corpul școlarului să desvoadă în armonie cu sufletul, corpul va deveni mai sprinten, sufletul mai viu.

Școala, care procedează după un asemenea sistem educativ, va da bisericii și patriei oameni lucrători și în stare bună, capaci de suportarea sarcinilor de bani și de sânge. În casa românului va intra bunăstarea și fericirea lucrând și horind și va fugi lenea și cu sărăcia dinții clătinând.

Onorată adunare generală!

Tare în credința, că prin activitatea dezvoltată de reuniunile învățătoresci, la care vor contribui și discuțiunile ce se vor desfășura în adunarea noastră de azi, vom ajunge în viitorul cât mai apropiat la scopul indicat în cuvântul meu de deschidere, — după ce plăcut surprins de spriginul ce ni-l tinde imposantul număr de onorațiuni și spriginitori prezenți la adunarea noastră generală de azi; exprim deosebita recunoștință și mulțumită tuturor onorațiilor și în deosebi P. Cuvioșiei Sale părintelui protosințel Roman Ciorogariu, în reprezentanța și în calitate de președinte al Venerabilului Consistor diecezan, etc. etc.: — declar adun. gen. ord. a XV-a de deschisă.

c.

Un monument.*)

»Cel-ce vrea să vină după mine,
să se lapede de sine, să-și i-a crucea
sa și să-mi urmeze mie«. Mateiu XVI. 24.

În zbuciumul vieții și în greumântul traiului, nu odată ți-se pare, cugetătorule, că ai găsit soluțiunea problemei vieții în vorbe celebre de-ale omenilor mari.

»Căci sunt pământ« să zice într'un loc și într'o împrejurare în cartea sfântă? »un vis sarbed« zice poetul că este viața; și când viața rost nu are, fă să aibă clipa rost« — completează paradoxele asupra rostului vieții făpturei omenesti, un alt cugetător...

Dară nu momentul, nu clipa lugubră sau senică are să dea cuvântul hotărâtor asupra problemei vieții, căci »nu oamenii sunt peste vremuri ci vremea cârmuește pe bietul om« — a zis, cu înaltă înțelepciune cronicarul.

Universul sufletului omenesc e tot atât de mare, are tot atâtea întunecimi și taine, ca și universul în mijlocul căruia trăim: căci armonie a întocmit cel-ce lumea a creat și viață ne-a dat, în raportul dintre aceste două lumi; dar și mijloace ne-a dat, ca să pipăim și sănțim necunoscutul, să ne putem croi drumul menițiunei noastre.

Și când ne oprim pentru un moment, cu sufletul curat, senin și ne adâncim asupra problemei: care e rostul nostru pe acest pământ, marile adevăruri din univers și din viața omenirii vin să ne dea răspuns.

Omul nu este, nu poate să fie, nu este permis să fie robul prezentului, robul nevoilor și patimilor vieții: căci creat este el cu râvna firească de a pătrunde tainele trecutului și merit e să pregătească viitorul, să pună temelie vieții viitorului.

*) Disertațiune celită în adunarea generală din Giula de dl profesor Sever Secula.

Din trecut el va învăța vârtuțile, va crede în a lor biruință, iar iubind prezentul, căci »când dragoste nu am, nimic nu am« zice Apostolul neamurilor — nădejdea viitorului îi va răsplăti suferințele zilei de azi.

Trecutului să ridicăm monumente și altar, în preajma lor să ne închinăm, pentru a prinde forță de viață, pentru a asigura viitorul !

Mare este taina vârtuților înalte, și mărit fie esemplul lor, să ne închinăm lor, să ne închinăm memoriei lui *Moise Nicoară* !

*

În aceste părți de hotar apusean al așezării neamului nostru, acum o sută și mai bine de ani (1794 Ianuarie 17) s'a născut Moise Nicoară.

Născut din părinți cu dare de mână, copilășul a crescut în frica lui D-zeu, râvnă la învățătură și iubire de neam.

A crescut și s'a făcut om vrednic, râvnitor, neîmfrânt în pornirile-i spre bine. Și lăpădatu-s'a de trecătoarele măriri ; aur și podoabe, bogății și rang nu au ademenit sufletul lui nobil, căci în pieptul său să sbătea puterea de luptă, luptă pentru biruința unui sublim ideal : mărirea neamului și bisericei sale.

Grele erau zilele poporului, nostru, tristă soartea bisericei noastre, la începutul veacului trecut, acum 100 de ani. Și aceasta stare a simțit-o, cu dânsa și-a contopit sufletul, Moise Nicoară ; și *ca un stâlp de foc pornește el în vartejul vieții*, pentru a împrăștia lumina dreptății în drumul său, pentru a insufla tărie în jurul său, chiar și de s'ar stânga în drum...

În oastea împărătească el duce steagul celor-ce merg să moară pentru tron, pentru apărarea patriei, a pământului strămoșesc, contra înspăimântătorului vrăjmaș, Napoleon cel mare.

La curtea împăratului de pe vremi (Leopold II 1815.) el umblă neobosit să câștige emanciparea bisericei, neamului său și luminarea prin învățătură, prin școală, a obiditului său neam.

În luptele comitatenze susține cu pieptul său lupta contra puternicilor pe basă de prerogative.

Moise Nicoară pierde avere, »reputație«, patrie, totul, totul, în lupta s'a pentru ideal.

Și când înstrăinat, privește din depărtare, curând, pe rând răsare și să coc roadele silințelor sale, produsele jertfelor sale, a jertfirei lui de sine, din înălțimea bătrănețelor scrie spre mângăere și îmbărbătare, celor ce i-au urmat în munca de eroi *necunoscuți*, în lupta pentru revendicările noastre naționale bisericești: „Credința mișcă munții răzimată de nădejde; fapta dă ambelor puteri neînvingătoare. *)

Unde s'a mai văzut atâta idealism, unde atâta energie, unde atât devotament, unde atâta jertfă?

»Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca să-și puie sufletul pentru ai săi« (Ioan XV. 13.)

Și când stăm cu ochii sufletului în fața acestui om mare al nostru și *ne găsim în orașul în care primadată a văzut dânsul razele soarelui*, în care primele nădejdi și dorinți au încolțit în sufletul lui;

Și când stau și privesc în jurul meu, și mă simt în mijlocul unei falnice pleade de muncitori în ogorul poporului, al culturii noastre naționale bisericești;

Și când mă gândesc, ce strălucit exemplu de viață emancipată de robia prezentului, a nevoilor vieții și patimilor omenești ni-s'a înfățișează în personalitatea giulanului Moise Nicoară;

Și când privim unde am ajuns noi în vremea unui veac, cât de mulți și cât de departe în calea progresului:

Cred a fi pus o petricică la monumentul „*Aere pere unius*“ al lui Moise Nicoară.

*) A se vedea: *Un Memoriu al lui Moise Nicoară*, de Sever Secula. Arad. 1904.

Nu în piatră, nu în marmură, nu în bronz, ci în inimile noastre să înălțăm monument înainte luptătorului emancipării noastre naționale-bisericești, Moise Nicoară.

*

Cel-ce lumea a creat și viața ne-a dat, armonizata raportul dintre lumea mare și lumea sufletească a oamenilor și îngrijitu-s'a de Mântuire...

Iar noi în evlavie plecându-ne în fața trecutului, suntem îndreptățiți, ca pentru viitor, să zicem cu poetul :

»Au fost eroi, și fi-vor încă«...

Sever Secula
profesor.

D.

Reformarea învățământului nostru confesional.*)

Marele bărbat al bisericii noastre dreptmăritoare ortodoxe, fericitul arhiepiscop și mitropolit Andrei baron de Șaguna, punând la anul 1868 basă bisericii noastre naționali prin Statutul Organic, a dat o direcțiune cu totul nouă tuturor instituțiunilor noastre bisericesti și școlari. Prin constituțiunea bisericii noastre, s'a asigurat prosperarea poporului nostru credincios pe veacuri înainte, căci Statutul Organic fiind scutul și apărarea bisericii noastre, interesele noastre bisericesti și școlari se pot valoră independent și am putea zice că prosperarea noastră depinde numai și numai dela bunaîngrijire a talantului primit, numai și numai dela noi înșine, — datu-ni fiind toate condițiunile pentru a ne putea valora ca popor creștin și cult în țeară creștină și cultă.

Azi deci după aproape patru decenii dela pășirea în viață a Statutului Organic, cade-se să vedem că oare nisuițele, încercările noastre întru cât corăspund intențiunilor și ideilor așezate și espuse în constituțiunea noastră bisericească. Și fiind noi toți atâta apostoli ai școalei române, se cade să căutăm că oare învățământul nostru confesional întru cât a prosperat?!

Dacă vom studiă afacerile învățământului nostru confesional din zilele noastre și îl vom asemăna cu timpul înainte de aceasta cu 3 ori 4 decenii, va trebui să constatăm, că în ce privește învățământul, am fost și suntem foarte dar foarte conservativi, căci abstrăgând dela unele inovațiuni imperativ impuse, nu s'a făcut nici o reformă mai nouă în interesul prosperărei școalei române, măcar că atât spiritul timpului, cât și gradul de dezvoltare a po-

*) Disertațiune cetită în adun. gener. din Giula, de dl învățător Ioan Roman din Șeitin.

porului nostru român ar pretinde multe inovațiuni în învățământul nostru confesional. S'a făcut un plan de învățământ, apoi norme școlare și în timpul din urmă, un nou plan de învățământ.

Dacă vom privi însă statistica consistoarelor noastre și anume statistica din resortul școlar, vom afla acte cu miile referitoare la afacerile școlare, toate referate și rezolvate în mod conștientios. Dar e lucru știut că învățământul unui popor, școala unui popor nu se poate reformă numai și numai prin rezolvarea acelor cu sutele și miile. În cancelariile consistoriale se pot referă și rezolvă multe și bune lucrări, dar școala română se poate conduce și să poate reformă numai în școală și nu în birouri.

Când trebuie să constatăm cu satisfacțiune că bărbaii nostri conducători, au condus afacerile noastre școlare în totdeauna cu dragoste adevărată către școala română, totodată trebuie să constatăm și aceea, că după un timp de 4 decenii, școala română a ajuns la periodul acela, în care cu tot dreptul pretinde unele reformări conform spiritului timpului, dar mai ales conform gradului de dezvoltare a poporului român, pentru-că numai astfel vom putea ținea pas, ca popor iubitor de cultură, cu celelalte naționalități, numai astfel vom putea folosi talantul primit și așezat cu atâta dragoste de neam în constituțiunea noastră bisericească.

Ne îngrijim în biserica noastră de o mulțime de afaceri, scriem și lucrăm în diferite direcțiuni, dar ce privește școala română, nu ne pomenim nici când cu vre-o chestiune de interes general pentru învățământul nostru confesional. Învățătorii nostri scriu prin diferite foi, articlii despre albinărit, din economie; — în conferințele noastre cetim și ascultăm disertațiuni în fel și chipuri, dar lucrări cari să atingă școala română, nu aflăm. Suntem prea conservativi, cu reforme mari nu ne prea zbatem, căci vezi Doamne, reformele dau de lucru și lucrul ne place a-l

lasa altora. Ne îndestulim cu starea care am aflat-o, o primim, o ținem.

Cu tot dreptul să pretinde dela noi, ca cei întâi chemați a îngriji de învățământul nostru confesional, să ne ocupăm nu numai în treacăt cu afacerile școalei române; să căutăm, să aflăm și aflându-o să arătăm calea pe carea înaintând, școala română să devină aceea ce chemată e a fi: focalarul culturai neamului românesc.

Să intrăm deci în specialități.

I

Directiva învățământului nostru confesional este planul de învățământ. Măritul congres național al mitropoliei noastre ortodoxe române din Ungaria și Transilvania, în ședința din 8/21 Octomvrie 1903, a votat un plan de învățământ pentru școalele noastre confesionale.

Mă închin înaintea acelor bărbați cari au conlucrat la facerea acestui plan, dar mi se pare că acest plan nu s'a făcut în școală și la facerea lui nu s'a ținut cont nici de gradul de dezvoltarea poporului nostru, nici de cerințele pedagogice, dar nici de ordinațiunile superioare de stat.

Conform acestui plan, învățământul religiunei se va restrânge în anul prim la povestirea unor istorioare, fabule și povești classice acomodate, precum: Capra cu trei iezi, — Mama și fetița. Cei trei fluturași, și apoi să zice în plan etc. Că ce înseamnă acest »et cetera« în un plan de învățământ, eu nu pot înțelege! Căci după mine ar avea a se espune în sir cronologic întreg materialul de propunere. Că în ce mod vor ajunge băieții, la cunoștința naturală de Dumnezeu, ca creator și susținător al lumii, din povestea »capra cu trei iezi« mă ierte ori și cine, dar eu nici cum nu am putut afla! Apoi materialul anului prim e atât de puțin și neînsemnat în cât învățătorul în o lună de zile îl poate eshauriá.

În anii II și III elevii sunt siliți conform planului a învăța aproape întreaga istorie a iudeilor. Istoria patriei e prescrisă în anii 5 și 6, iar istoria unui popor străin

de datinele și de neamul nostru, băieții conform planului, trebuie să o învețe în anii 2 și 3.

În anii 5 și 6 s'a pus cel mai mare pond pe istoria bisericească și în așa dimensiuni în cât e cu neputință prelucrarea întreg materialului, iar cunoștințe despre serviciul divin planul de învățământ nu prescrie, măcar că e mai de lipsă pentru băieți ca să știe că ce înseamnă felonul, cădelnița, clopotele, toaca, decât să știe că cine a fost Luther ori Zvingli. Conform acestora, băieți români vor ști istoria reformațiunii, dar nu vor ști că pentru ce se aprind lumini în biserica noastră.

Catehisul s'a contras pentru clasele 5 și 6, pecând materialul catehismului și așa vast fiind s'ar fi putut împărți în cei din urmă trei ani adecă în clasele 4, 5 și 6.

Trecând la limba română, planul de învățământ cade în greșelile de până aci, adecă ia în apărare regulile gramaticale.

În contra gramaticii sau exprimat cei mai mari pedagogi. Ioan Comenius în Didactica magna zice: »Ori care limbă, trebuie învățată mai ales prin deprindere decât prin regulă.«

Dистерweg zice: »În astfel de mod să aduci înaintea elevului aparițiunile limbei ce trebuie să învețe, precum natura face dela început, prin arătarea intuitivă, prin vorbă, adecă prin cetire și vorbire«.

Pestalozzi nici nu a folosit gramatica.

Herbart, învățământul limbei îl leagă de cetire și de scriere.

Bărbații nostri de școală, să iau după manualele de gramatică, apoi umple capul elevului de atâtea reguli gramaticale atât de abstracte în cât în viață elevul nu le poate duce, din motivul că le uită, neavând acele reguli nici un folos practic.

Școala română nu e chemată a crește nici oratori nici limbiști. Școala română prin învățământul limbei române trebuie să urmărească scopul de a învăța pe elevi a vorbi și a scrie bine românește, căci zice-se: gramatica

limbei române ne învață a vorbi și a scrie bine românește. Cum vom putea ajunge aceasta? Prin celire, prin scriere și mai ales prin vorbire curat românească.

Prin învățarea regulilor gramaticale băeții vor ști că »secundara care ține locul atributului, se numește secundară atributivă«, și vor ști până umblă la școală, că »fiecare period constă din două părți, partea primă antecedentă, partea a doua censecentă«, dar când pășesc în viață înzestrați cu atari reguli gramaticale, nu sunt în stare să umplă un mandat postal ca să-și aboneze o foaie, iar fiind soldați nu sunt în stare să scrie părinților lor o epistolă de dai Doamne, ori să adreseze o epistolă corect.

Iată rezultatul propunerii gramaticii în școalele noastre după planul de învățământ.

Deci afară cu regulele gramaticale din școala populară română. Învețe aceste regule cei ce voesc a fi oratori ori limbiști, și anume în școli de specialitate, noi însă să învățăm pe elevii noștri români a vorbi, a ceti și a scrie bine românește, și atunci am făcut cel mai mare bine ce-l putem face neamului nostru.

Materialul din aritmetică e prea puțin, tot astfel și materialul din istorie, carele mai ales în clasa VI e de tot necorăspunzător fiind pe de o parte prea puțin, ear de alta parte nu tratează nici o lecțiune din istoria universală, măcar că după cum se știe, istoria universală nu e scoasă până azi din planul nici unei școli de perotogolul pământului, numai din planul școalei confesionale gr.-or. române din Ungaria și Transilvania. Tipuri de eroism și iubire de patrie putem afla numai la Romani și Greci.

Mai puțin îndestulitor și neacomodat împregiurărilor și ordinațiunilor superioare de stat, e planul nostru de învățământ în ceace privește propunerea limbei maghiare.

Știm bine ca învățătorii români trebuie să slujească așa zicând doi Domni: autoritatea bisericească și autoritatea politică.

Știm bine câte necazuri și câte șicanări îndură învățătorii români pentru propunerea cu nesucces alimbei ma-

ghiare. Aceasta din motivul că nici până azi nu avem un plan hotărât, care să ne fie călăuz drept și adevărat la propunerea limbei maghiere în școalele noastre confesionale.

Inspectorii regești de școală, cu ocasiunea cercetării școalelor pretind pe baza ordinului ministerial că istoria, geografia, socoala și constituția să se propună și în limba maghiară și știm bine că și examinează pe băeți din aceste studii în limba maghiară.

Planul nostru însă nu prescrie propunerea acestor studii și în limba maghiară, și acum ce să facem dar?

Planul nostru de învățământ pune pond mare pe gramatica maghiară, măcar că e lucru cunoscut că limba nu prin reguli gramaticale ci prin deprindere în vorbire se poate însuși. Dar planul nostru de învățământ pretinde în ceea ce privește gramatica mai mult din limba maghiară decât din limba română, căci în anul III în limba maghiară prescrie modul indicativ și imperativ, pe când în limba română modurile le prescrie numai în anul al IV, tot astfel în limba maghiară prescrie zicerile compuse în anul IV, pe când în limba română prescrie diferitele soiuri de ziceri numai în anul al V.

Când dară biserica noastră drept măritoare, prin glasul și autoritatea măritului congres național, să îngrijește a da fiicei sale, școalei române, un plan de învățământ, suntem îndreptățiți a aștepta, că acel plan să cuprindă în sine tot aceea ce pretinde și cu tot dreptul trebuie să pretindă școala română: *planul să fie luminat, deschis, corăspunzător gradului de dezvoltare a poporului român, călăuzul sincer și adevărat a învățătorului român, căci învățătorul român pe baza acestui plan are să zidească și a-nume are să zidească nu în ascuns ci în fața lumii, așa dar planul trebuie să fie corăspunzător tuturor așteptărilor, căci dacă planul va fi greșit, ca să nu zic superficial, întreg edificiul va fi greșit ori superficial.*

Cunosc gradul de dezvoltare a poporului nostru: cunosc pe învățătorii români, am studiat planurile de învățământ a diferitelor școli, în asemănare cu planul nostru

de învățământ am ajuns la concluziunea că acesta nici după formă nici după cuprins nu e corăspunzător.

* * *

În legătură cu planul de învățământ, trebuie să ne ocupăm și cu ordul oarelor, carele asemenea e necorăspunzător, pe lângă aceea nu e nici conform oarelor prescrise de plan pentru cutare școală, căci numai în treacăt să amintesc, în școalele cu doi învățatori, pentru clasele III, IV, V și VI sunt prescrise în plan 34 oare, iar în ord sunt numai 32 oare căci 2 oare din științele naturale de sigur vor fi rămas în pană.

Ordul oarelor e făcut pe jumătăți de oare și astfel e foarte cu greu ca să te poți ocupa cu toți școlarii din o clasă în jumătate de oră.

Apoi, sinodul eparhial al aradului, paremi-se a decis, iar Veneratul Consistor a dispus, că catehizația să fie concrezută domnilor preoti: ordul oarelor însă nu a ținut cont de aceasta, căci oarele de religiune la școlile din o comună sunt fixate pe aceleași oare din zi și nu cred că ar fi posibilitate fizică, ca preotul să poată propune religiunea, de exemplu Luni dimineța dela 8 până la 9 ore la clasa III, IV, V și VI, și tot atunci să propună și în altă școală la clasele I și II. După ordul oarelor trebuie să o facă... La Dumnezeu toate sunt cu puțință!!! Usul basat pe regulile pedagogice e, că la construirea ordului oarelor să se țină cont de studiile mai grele și mai abstracte, cari să propun în orele prime ale zilei și cele mai ușoare să propun după amiază. Ordul nostru de oare nu ține cont nici de această regulă pedagogică de mare însemnătate pentru instrucțiune.

* * *

Un mare neajuns observăm în învățământul nostru confesional și prin aceea că nu avem manuale de școală corăspunzătoare. Cărți de școală din religiune nu avem de loc, iar din celelalte studii deși avem o mulțime de

manuale, dar cu o mulțime de greșeli pedagogice și de limbă. Câte cărți, am putea zice atâtea terminologii. Autoritățile noastre bisericești ar putea da mare impuls autorilor de cărți didactice prin aceea, că ar escrie premii pentru cele mai bune manuale de școală; iar de altă parte prin sistemizarea unei comisii permanente pentru censurarea manualelor de școală s'ar produce o uniformitate în terminologia învățământului nostru confesional și s'ar introduce în școala noastră confesională română, numai manuale, cari corăspund tuturor cerințelor pedagogice și cari sunt conform caracterului școlii române.

Nu aflu de norocoasă idea, că cărțile școlare să fie censurate de comisiunea esmisă din sânul reuniunilor învățătoarești. Comisiunea pentru censurarea cărților de școală fie o comisiune oficioasă, formeze o autoritate. Aceasta comisiune compusă din bărbați esperți, literați fie profesori, preoți învățători, scrietori etc. chemată e a da directivă întreg învățământului nostru. Statul susține o astfel de comisiune sub numirea de »országos közoktatásügyi tanács«, și nici o reformă nici o chestiune școlară nu se face, nici o carte pentru școală nu se aproabă, fără ascultarea acestei comisii. Aceasta și la noi s'ar putea face. Consistorul mitropolitan ar putea denumi o atare comisiune și astfel am ajunge în întreaga mitropolia noastră la o uniformitate în ce privește manualele de școală, dar și în ce privește alte reforme școlare. — La acest loc aflu de lipsă a atrage atențiunea celor chemați asupra dispozițiunii Consistorului aradan, că numai acele manuale vor fi introduse și primite în școalele de pe teritoriul acestui Consistor, cari manuale vor fi tipărite în tipografia diecezană. Aceasta procedură conduce la monopolizarea cărților de școală și poate avea ca urmare, că cele mai bune cărți de școală să nu fie introduse în școalele consistorului aradan, numai din motivul, că nu sunt tipărite în tipografia diecezană.

Știința ca atare nu se poate monopoliza; și în momentul când am îngrădit literatura noastră școlară prin

zidurile tipografiei diecezane, manualele noastre școlare nu vor fi atât de libere și independente, și am pus stavilă concurenței spirituale, am oprit dezvoltarea liberă a literaturii noastre școlare.

Nu prin monopolizarea tipăririi cărților de școală, ci prin instituirea comisiei permanente, amintită mai sus, vom putea ajunge la unificare, atât în ce privește manualele de școală, cât și în ce privește peste tot învățământul nostru confesional.

II

E timpul suprem ca să ne ocupăm și cu inspecțiunea școlii confesionale gr.-ort. rom. și în legătură cu aceasta și cu examenele școlare, căci la noi examenele școlare sunt susținute numai pentru inspecționarea învățământului și pentru controlarea învățătorului.

Știm bine că la noi până azi, inspecțiunea școlii e concretizată comitetului parohial și conducătorului oficiului parohial. Dreptul acesta apoi și-l susțin cu toată posibilă autoritate, îndeosebi membrii comitetului parohial.

Mă rog de iertare, dar inspecțiunea în acest mod, după a mea modestă părere, e necorăspunzătoare. Și iată pentru ce? În întreaga dieceză a Aradului, nu cred să avem 3 ori 4 comune bisericești, în a căror comitete parohiale să fie aleși oameni cu o cultură superioară, și apoi mă ierte ori și cine, dar când e vorba să controlez, să inspecționez eu învățământul ori pe învățător, nu e destul că eu să-mi știu abea scrie numele și de multe ori nici chiar atâta, ci dela acela care voește să controleze mersul învățământului să poate pretinde cu tot dreptul, ca se știe barem atâta ca învățătorul, vorbind în termeni poporali.

Și ce se întâmplă? merge membrul comitetului parohial cu autoritatea-i impunătoare la inspecțiunea școlii, acolo apoi își aroagă drepturi ce nu le are. Să nu ne mirăm că unii ca aceștia își aroagă drepturi prea mari, când

zi de zi auzim pe frații noștri învățători jălbindu-se, că cutare preot, ca conducătorul oficiului parohial, la inspecțiunea școlii să poartă față de învățător în modul ce cade sub toată critica. Aceasta din motivul că Veneratele Consistoare nu au normat nici până azi liniamentele, până unde au a se estinde cei chemați pentru inspecțiunea școlară. Toți aceștia să simt în drept a dispune cu atari ocaziuni după voie și plac.

Pentru inspecționarea învățământului și controlarea învățătorului la noi să manevrează cu examenele. Examele noastre de azi s'ar putea numi sabia lui Damocles, ce stă deasupra capului învățătorului. Toate popoarele culte au venit la convingerea, că examenele sunt și trebuie să fie sărbători școlare. La noi ziua examenului, mai ales dacă învățătorul nu e cam bine dispus cu unii din cărturarii satului, e așteptată cu o nespusă sete, nu din dragoste către școală, ci din răzbunare în contra persoanei învățătorului, căci vezi Doamne, dacă în decursul anului și-canează pe învățător în chip și formă, la examen îl pot face de batjocura sâtenilor, căci cei luminați ai comunei se adună la examen și au grije de fiecare cuvânt greșit, scăpat din gura elevului.

Ven. Conzistor din Arad, esmite la examenele școlare așa numiții comisari konzistoriali, de un timp în coaci denumiți numai din sânul învățătorilor.

Toată cinstea și onoarea aceloră cari își împlinesc aceasta misiune cu serioșitatea și demnitatea recerută și cari își înțeleg rostul.

Dar vă rog să-mi spuneți, că oare consună cu demnitatea sărbărei școlare, și mai ales, că spre întărirea autorității învățătorului servește împrejurarea aceea ca comisarul konzistorial, sunt și esceptiuni, cu notița în mână se preumblă prin școală, tot la a treia—patra vorbă accentuează că e esmisul Înalt Prea Sfințitului Domn Episcop, și în tot decursul examenului face la însemnări, în cât face pe

publicul ușor crezător să cugete, că Doamne ce bine e că a venit Domnul acesta la examen, că vezi cum tot înseamnă, că bagseama învățătorul nostru nu s'a ținut de rând și pruncii nu știu nimic.

Domnilor și fraților! Am fost pe la examene străine, am fost la controlarea unor școale străine și în decursul anului școlar, dar eu pe cel increzut cu inspecțiunea nu l'am văzut făcându-și însemnări în fața publicului, aceasta numai la noi se întâmplă, pentru ca poporul să vadă că esmisul își împlinește cu mare scumpătate misiunea, și totodată să vadă poporul că învățătorul nu e incurat cu afacerile lui.

Apoi în conferințele noastre învățătorești ani de arândul am discutat chestiunea, că cine să examineze cu ocaziunea examenelor școlare? Toți am ajuns la adevărul că la examen numai învățătorul să examineze. Aceasta apoi s'a și practicat până când au venit de esmiși conzistoriali frații noștri învățători. Acum numai examinează nu mai învățătorul, ci și conducătorii examenului, ba fiind noi oameni moderni, și examenele noastre se conduc ca în gimnazii, domnii esmiși conzistoriali provoacă elevii din ziuar, ori cheamă tot câte 4 ori 5 elevi afară. Tot lucruri adevărat moderne, dar încă nu li se șed în școala poporală.

Este fapt constatat, că nici când atâta învățători nu au fost trași la răspundere pentru examene slabe, ca și de când sunt esmiși la examene comisari conzistoriali denumiți din sânul învățătorilor. În consecință dară învățătorii noștri în mare parte sunt oameni superficiali, oameni cari nu-și împlinesc datorințele lor, oameni cari ani de arândul au boierit nefăcând nici un spor, și a trebuit să vină comisarii conzistoriali, denumiți dintre învățătorii crezuți de cei mai esperti și distinși, ca aceștia să trezească pe învățători și să-i învețe la ordine. Mie unuia însă asta nu îmi vine a crede.

Cunosc pe învățătorii noștri și cu oareși-care îndestulire mărturisesc că mulți sunt de aceia, mulți, foarte

mulți, cari lucră în liniște și nu se bat pe pept că ce învățatori renumiți sunt.

Acestea toate-s drepte și adevărate, și susțin că în acest mod și cu astfel de mijloace învățământul nostru nu poate fi inspecționat, învățătorul nu poate fi controlat.

Ori care învățător conștient și curat în afacerile lui, nu fuge de inspecțiune, dar facă-se la timp, facă-se în decursul anului școlar din când în când și prin oameni de specialitate, dar nu prin oameni cari nu sunt chemați a controla învățământul, și nu cu ocaziunea examenelor.

Examenul fie sărbătoarea școalei; închiderea sărbătorească a prelegerilor.

Esmisul conzistorial, — bărbat de specialitate, în decursul anului școlar ori și când poate inspecționa școala, petreacă în o școală 2—3 oare; asculte propunerea învățătorului; examineze pe elevi, și din toate aceste va putea să-și formeze o icoană fidelă despre mersul învățământului și despre diligența învățătorului și aceasta cu atât mai vârtos că e lucru cunoscut că pe timpul examenelor școala e goală, elevii pe la lucru sunt resfirați, pe când inspecțiunea școlară în decursul anului școlar, mai ales în lunile Noemvrie, Dec. Ian. Feb. Martie, și Aprilie, alla școala îndesuită de elevi, ear pe învățatori în dricul lucrului.

Protopopul tractual poate vizita comunele bisericesti în timpul examenelor??? Și astfel examenele în adevăr ar fi sărbători școlare, ear nu ca azi mijloace de controlă.

III

Dacă în adevăr ne zace la inimă prosperarea școalei române, atunci chiar că e timpul suprem a ne ocupa și cu regularea salariilor învățătoresți. — Și la acest loc trebuie să amintim, că nici un învățător nu e salarizat atât de slab, în raport cu funcțiunile ce le sevârșește, nici

un învățător nu își capătă salariul atât de neregulat ca și învățătorul confesional gr.-ort. român.

Învățătorul nostru e totodată și cantor, dar pentru aceasta funcțiune nu primește nici un salariu, de cumva nu vom privi de salariu cantoral acei 40—80 fileri, ori o coroană, ce primește învățătorul pentru-că cu ocaziunea înmormântărilor 2—3 oare cântă de-alungul satului; în concursurile ce se publică, se amintește un salariu învățătoresc, și la urmă se zice că are să se conducă și strana. Dar pentru cantorat, comunele bisericesti în marinimositatea lor, nimic nu dau, le place paradii, dar nu plătesc.

În multe locuri, pe lângă salariul în bani, învățătorul mai primește grâu, cucuruz, pui etc. pe cari învățătorul trebuie să le încaseze.

Am avut o mulțime de stațiuni învățătoresci foarte bine salarizate, ca să nu amintesc numai comunele Pecica, Șeitin și Nădlac. În decursul timpului devenind aceste stațiuni vacante, com. parohiale au redus aceste salarii, au deschis concurs nu pe salariul ce îl avea fostul învățător, ci pe salariul stabilit cu mare grație de către comitet.

Oare noauă nu ni-e permis să avem vre-o câteva stațiuni învățătoresci bine salarizate, la cari apoi cu ocaziunea îndeplinirii, să recurgă învățătorii nostri cei mai distinși, aceia cari ani de-arândul au mâncat pâinea amară a dascăliei pe lângă un salariu amarât de 3—400 fioreni?

De ce oare se economizeze comunele bisericesti numai în conta salariului învățătoresc?

De ce nu economizează comunele cu aceeași râvnă la alte poziții din preliminar?

De ce oare superioritățile școlare aprobă atari decisiuni, când e fapt că nu ruina materială e motivul că comunele bisericesti reduc salariul învățătoresc?

Tot atât de slab stăm și în aceea ce privește solvirea salariilor învățătoresci. În cele mai multe comune, învățătorul primește salariul în modul cel mai neregulat,

Învățătorul așa zicând e supus epitropului școlar, căci acesta atunci îi dă salariul, când Domniasa, epitropul, are voie. De multe ori trebuie să alerge învățătorul la ușa epitropului, ori a judeului comunal, până ce își primește amărătul de salariu.

Și în aceasta privință consistoarele noastre, ar putea regula aceasta afacere și anume întrun mod foarte respectuos. Comunele bisericești să fie obligate, ca cuota salariului învățătoresc să o administreze pe fiecare pătrar de an înainte cassei consistoriali, ear învățătorul să-și ridice salariul dela Consistor în fiecare lună înainte. Comunele bisericești ar administra regulat aceasta cuotă, căci s'ar face răspunzător personal conducătorul oficiului parohial și epitropul școlar pentru solvirea regulată a cuotei, învățătorul și-ar primi regulat salariul său și nu ar fi silit a umbla cu pălăria în mâni pe la epitropul școlar, și pe la mai știu eu cine, pentru ceea ce pe drept îi compete.

Așa cred că pe lângă puțină bunăvoință, aceasta cheștiune de mare interes pentru învățătorii noștri, s'ar putea să se desbată din toate punctele de vedere și apoi întrupată să fie. Cu bunăvoință da, ușor s'ar putea rezolva, dar fără bunăvoință, în veacul veacului nu.

* * *

Ocupându-ne cu regularea salarelor învățătoresci, alu de lipsă a atrage atențiunea fraților mei învățători și asupra împrejurării că împărțirea școalelor prin comună nu e acomodată și ar trebui să ne nisuiim la centrilisarea școalelor, adecă când să edifice vre-o școală să nu se edifice în diferitele părți a-le comunei, ci pe cât e posibil se să edifice școalele în apropiere unele de altele. Prin aceasta am ajunge ca să se introducă și la noi sistemul, ca învățătorul să propună cât la mai puține clase, și în cazul acesta și rezultatul va fi mui îmbucurător, căci alt progres va putea face învățătorul în școală conducând 4, ori 6 clase și alt progres cu mult mai satisfăcător va face

conducând una, două, ori cel mult trei clase. Nu ne împiedece la centralizarea școalelor, depărtarea de casele părinților, căci fie comuna cât de desfrată, dacă școalele să edifice în centrul comunei, nu cred că în cel mai rău caz depărtarea să fie mai mare de 2, ori cel mult 3 chilometri și aceasta nu poate număra în raport cu rezultatul.

IV.

Dacă însă voim ca învățământul nostru confesional în adevăr să fie ridicat la un nivel pretins de spiritul timpului, atunci necondiționat trebuie să ne îngrijim de succrescerea nouă, adică să ni creștem învățători buni și bravi. Preparandiile noastre trebuie să ni deie cel mai bun material pentru a putea conduce cu bun succes edificarea culturii naționale. La acest loc accentuăm, că dela candidații noștri de învățători să pretinde, să aibe o cultură socială îndestulitoare, să fie fermi nu lingușitori, oameni conștii de chemarea lor, bărbați, cari când vor fi în viață, să și caute drepturile lor, nu lingușind și unuia și altuia, ci să și le câștige prin pășire bărbătească și energică.

În institutele preparandiale să se pună mai mare pond pe cultura socială și practică, decât pe regulile abstracte ale algebrei și a legilor fizice și geometrice. *În deosebi să se pună mare pond pe cultivarea bunelor relațiuni cu preoții, căci dacă preparandul absolvent, va păși în viață cu dușmănie față de teolog, și apoi în comuni se va manifesta aceasta dușmănie, prin aceea, că preotul și învățătorul să trage în degete, toate reformele, toate năzuințele noastre pentru promovarea învățământului, vor cădea de a valma.*

Preotul, da, fie conducătorul sufletesc al comunei bisericesti, dar nu privească în învățătorul său decât pe ajutorul său cel bun, mâna sa cea dreaptă, întru promovarea intereselor culturale a comunei. Învățătorul asemenea privească în persoana preotului pe acela, carele după darul primit, chemat este a fi conducător afacerilor

comunei bisericești. Consistoarele noastre să aibă mare grijă ca nici unul nici altul să nu provoace ceartă și desbinare, pe cei vinovați îi aducă la reson.

Mai ușor însă se va putea pune capăt acestor stări triste, dacă Consistoarele noastre se vor îngriji a da preparanzilor și teologilor ocaziune, a se cunoaște ca cei chemați a conduce cândva poporul, dacă se vor îngriji că în preparandiile noastre să fie susceptuți numai atari indivizi cari corespund cerințelor legali, ear celor susceptuți în preparandii să li deie ocaziune pentru câștigarea culturai sociale necesară pentru viață.

Și când preparandiile noastre vor fi ridicate la nivelul recerut, binevoiască Venerabilele Consistoare a dispune comunelor bisericești, că cu ocaziunea escrierii concursurilor pentru cutare stațiune învățătorescă, să nu mai pună condițiunile, ca de exemplu : cei cu două clase gimnaziali, ori cei cu clase gimnaziali vor fi preferiți, căci diploma de învățător trebuie să cvalifice pentru toate stațiunile de învățător și apoi azi numai dela învățăceii de neguțători, și industrieși să mai prelinde câte o clasă ori două gimnaziale. Diploma de învățător ajunge atâta cât examenul de maturitate, apoi nu e bine să facem sărituri înapoi, ca să nu trecem de oameni cari nu înțelegem rostul lumii. — Și ar fi foarte de dorit, că Venerabilele noastre consistoare, să binevoiească a se îngriji ca toți aceia cari au obținut examenul de cvalificațiune învățătorescă, să-și poată căpăta stațiune, căci și azi avem o mulțime de învățători, dar mai ales învățătoare, cari nu pot ajunge să-și capete vre-un post, de aici apoi urmarea destul de tristă și dureroasă : că învățătorii români și învățătoarele române trec la școala de stat. Onorată adunare generală ! Noi învățătorii confesionali gr. ort. rom. din întreaga metropolie, suntem asociați în 4 reuniuni, dintre cari în deosebi reuniunea noastră și a fraților Caransebeșeni, fac pași îmbucurători spre înaintare și câștigă mare vază statului învățătoresc și bisericei noastre.

Fiind noi însă fii unei și aceleași biserici, e timpul ca toți învățătorii din metropolie să fie legați prin legătura dragostei celei adevărate, întru promovarea intereselor școalei române.

Aceasta vom putea ajunge, dacă ne vom îngriji ca corpul învățătoresc din întreaga metropolie să formeze o asociațiune a tuturor învățătorilor gr. ort. români.

Conduși de dorul de a vedea școala română ridicată pe gradul ce cu tot dreptul îi compete, și

conduși de dorul a vedea învățătorimea noastră confesională din întreaga metropolie, lucrând în armonie umăr la umăr pentru interesele cele mari a le culturei neamului român,

Să decretăm : că aflăm cu cale și cu scop asocierea tuturor învățătorilor confesionali gr. ort. rom. din metropolie, întru apărarea și susținerea tuturor drepturilor ce după Inge, dreptate și dătină compet școalei române și învățătorului român confesional.

După toate aceste, luând în dreaptă conziderațiune toate cele premise, fiind pătrunși de înșămăntatea cea mare a reformării învățământului nostru confesional, ca urmare firească a celor expuse, putem face conclusiunea :

1. Să sânte necesitatea reformării planului nostru de învățământ și a ordului oarelor. Aceasta o pretind interesele școalei noastre române.

2. Să sânte necesitatea sistemisării unei comisiuni permanente în metropolie, pentru cenzurarea cărților de școală și pentru a da directivă tuturor reformelor și chestiunilor școlari din întreaga metropolie. Aceasta o pretinde unificarea învățământului nostru.

3. Să sânte necesitatea reformării inspecțiunei școlari prin bărbați de specialitate și în decursul anului școlar și în legătură cu aceasta ;

Să sânte necesitatea decretării examenelor de sărbători școlari și nu de mijloace de controlă. Aceste le preînde dreptatea și cultura modernă.

4. Să sânte necesitatea regulării salariilor învățătoarești și a solvirei regulate a acestora. Aceste le pretinde munca cinstită a dascălului român.

5. Să sânte necesitatea ridicării preparandilor noastre la nvelul recerut. Aceasta o pretinde dela noi îngrijirea pentru viitori.

6. Să sânte necesitatea asociării tuturor reuniunilor inv. din metropolie, aceasta o pretinde legea firească adecă frații să lucre împreună.

7. Să sânte necesitatea că învățătorimea noastră cu demnitatea și în mod demn de toată încrederea să ceară dela maritul nostru congres național, reformarea învățământului nostru confesional, conform celor mai sus amintite, aceasta o pretinde dela noi cinstea, bărbăția și demnitatea noastră.

Dacă în adevăr nisuiam spre reformarea învățământului nostru confesional, atunci ca se putem fi siguri de isbândă, avem să pășim în mod demn de toată bărbăția.

Propun onoratei adunări generali, să binevoească :

1. Să predeie chestiunea spre studiere despărțămintelor

2. Să trimită aceasta lucrare, reuniunilor surori din Caransebeș, Timișoara și Oradea mare, precum și fiecărui protopop tractual ca comisar consistorial al conferințelor învățătoarești din arhidieceză.

3. Să decidă convocarea unui congres al tuturor învățătorilor din metropolia noastră în Sibiu, pe anul viitor 1906, care congres să se ocupe cu reformarea învățământului nostru confesional.

4. Să aleagă o comisiune de 15 membrii carea comisiune să pregătească toate cele de lipsă pentru ca acest congres să se poată ținea, anume :

Aceasta comisiune va face pregătirile de lipsă, va comunica cu reuniunile surori și cu despărțămintele noastre și cu cele din arhidieceză, decisiunile adunării generali,

modalitățile reprezentării despărțămintelor la congres, va convoca congresul, va stabili programa lucrărilor, cu un cuvânt să va îngriji de toate cele de lipsă la ținerea acestui congres de cel mai mare interes pentru școala română.

Frați învățători! Acum ori nici odată, croiți-vă o altă soarte! Puneți-vă pe lucru! Dați în laturi nepăsarea! Dovediți lumii că corpul învățătoresc al reuniuni, e conșciu de chemarea sa, și cu bărbăție și demnitate cere, pretinde ca școala română să fie aceea ce trebuie să fie: focalul culturii neamului românesc. Pentru aceasta să ne luptăm, căci lupta noastră dreaptă fiind, izbânda înainte ni-este asigurată

Deci cu ajutorul lui Dumnezeu și în numele lui înainte!!

Informațiuni.

Reuniunea învățătorilor români dela școalele poporale confesionale ortodocse din dieceza Caransebeșului s'a ținut adunarea generală de est timp în Bocșa montană, Duminică și Luni în 28 și 29 August (10 și 1 Sept. n.) Regretăm mult că reuniunea noastră n'a putut fi reprezentată la aceasta festivă adun. generală, despre care „*Drapelul*“ scrie între altele: *„aducem omagiile noastre învățătorimei, care ne-a arătat că are voință secioasă să propășească și a reușit să-și elupte un loc de frunte în slăruințele noastre culturale-naționale, un loc la care avem să pricim cu mândrie“*. Adunarea generală, onorată de prezenția: P. On. D. Maxim Popovici protoprezbiter, în reprezentanța Consistorului diecezan și a Il. Sale Domnului Episcop *Nicolau Popea*; subinspectorul regesc din Lugoj *Emeric Földi*; protopretorul *Huszarek*; juzii *Antal* și *Dr. Petrie*, apoi *Andron v. prezidentul reuniunii învățătoarești Timișorene* în reprezentanța aceleia: sa deschis la orele 10^{1/2} prin harnicul și mult promițătorul ei v. prezident *Georgiu Gian*, cu un bogat și des aplaudat discours, în care constată că școala—ca focalar purificător al societății omeniești—începe a fi apretețiată și la noi. A disertat Dl *Petru Bandu învățător în Obad* despre: *„Valoarea și influința exemplului în educațiunea religioasă morală“*. Reflexii la aceasta interesantă disertațiune a făcut Dl învățător *Otonoga din Coștei*. Conferințele rostite liber și cu multă judecată au fost ascultate cu deosebită atențiune și învrednicite de entusiaste aplause. Tema disertațiunei a fost dată de comitet, pentru a cărei elaborare membrul fondator al reuniunii *Dr. Georgiu Dobrin* avocat în Lugoj a oferit un premiu de 20 cor. Restaurarea biroului s'a făcut cu însuflețire unanimă, alegându-se președinte domnul *Ioan Marcu*, care ca prim secretar a condus afacerile reuniunei timp de aproape pe 3 decenii și are partea leului în arădicarea reu-

niunei în fruntea tuturor reuniunilor învățătoresci. Vice președinte este Georgiu Gian, ear secretar prim, vestitul scrietor poporal dl Georgiu Cătană. Ne bucurăm de frumoasele prestațiuni a-le fraților noștri din dieceza Caransebeșului rugându-ne și noi împreună cu vrednicul ei v. prezident, zicând: „*Doamne ajută școalei române*“.

Comitetul reuniunii. Prima ședință ordinară de comitet s'a ținut Joi în 18 Iuliu (31 August) a. e. în localitatea școalei centrale din Arad sub conducerea v.-prezidentului Iosif Moldovan, fiind de față: Dimitrie Popovici, Iuliu Groșorean, N. Boșcai, G. Popovici, P. Dârlea. În aceasta ședință pe lângă dispozițiile privitoare la modul executării concluserilor adun. gen., în urmarea încredințării primite dela Ven. Conzistor, s'a discutat chestiunea manualelor școlare și s'a compus lista manualelor pentru anul școlar curinte. Privitor la organul reuniunii sa însărcinat presiul a emana liste de subscriere la abonament cu deobligament pe 5 ani, cu 5 cor. anualminte, făcând pendentă forma de editare dela rezultatul subscrierilor. Avem firmă speranță, că maturitatea învățătorimei dovedită până aci, va duce la izbândă și aceasta afacere de rară importanță, în care reuniunea noastră are rol de inițiator.

Exemplu bun. Corpul învățătoresc din Pecica a aranjat, în favorul fondului de editare al organului reuniunii, un concert împreunat cu reprezentațiune teatrală, care după informațiunile ce le avem, a succed peste așteptare. Venitul curat de 35 cor. s'a și administrat cassei reuniunii. Onii colegi din Pecica pentru bunul început, sunt vrednici de recunoștința colegilor lor dornici de a avea un demn organ de specialitate.

Foaie pentru orbi. În Anglia a apărut de curând o foaie săptămânală pentru orbi. Foaia poartă titlul: *The Braille Weekly*, după numele celui ce a inventat tiparul pentru orbi. Orbi cetesc pipăind literile. Iată o țară cultă în care societatea se îngrijește, ca și orbi să aibă foaia lor.

Alcoholismul. Din statistica oficială să constată, că în San Petersburg capitala Rusiei mor anualminte 200 persoane din pricina beției, adică din 100 de oameni 38, aproape jumătate, sunt omorâți de alcoolul consumat. Dintre oamenii istoviți

de aceasta otravă și căzuți pe drumuri, 55.000 sunt arădicați anualmint de poliția din Petersburg și duși la secție. Sărmana națiune a cărei fii sunt supuși acestei patimi, câte nenorociri, câtă rușine și umilire trebuie se indure numai și numai pentru beție. Beția care prăpădește averea, înficiază corpul, slăbește judecata și răpește viața, este cel mai mare dușman al omenimei. Popoarele civilizate din apusul Europei sau trezit de mult și prin înființarea de reuniuni de abținere, luptă din resputeri contra beției. În Franța, Germania, și Anglia an de an se înpuținează numărul bețiilor și în raport cu aceasta scade numărul crimelor, se înpuținează temnițele și se înmulțesc școalele. În Suedia și Norveghia nu se mai află beții de fel. În America beția e crimă ce se pedepsește aspru. Oare când vom vedea scăpat poporul nostru de acest dușman de moarte. Dascăli ai poporului! Fiți sentinele neadormite, cu fapta și cu cuvântul combateti răul acesta în cercul vostru de activitate, premergeți cu exemplu și veți da viață mult încercatului nostru neam, veți mântui de pierire mulți orfani și veți scăpa de ispita păcatului pe mulți nefericiți. Toemai în zilele aceste se ține în capitala țării noastre un mare congres internațional al celor ce luptă contra alcoolismului. Ce păcat că dascălii români, din cauza mijloacelor, nu pot lua parte la asemenea întruniri de binefacere pentru popor.

Învățătorii, contra învățămîntului religiunii. În orașul Brema din Germania adunarea învățătorilor cu 277 voturi, contra 43, au decis să se roage senatul orășenesc, ca susținător de școale, a nu mai admite propunerea religiunii în școalele populare. Iată urmările școalei neconfesionale. Învățătorii noștri să atragă atențiunea poporului la aceasta împrejurare.

Greva învățătorilor. Învățătorii din Craina, năcăjiți și ei, ca noi, pentru salariile prea mici și neregulate, în adunarea lor generală ținută în Leibach a decis, se între în grevă și să nu înceapă prelegerile până superioritatea școalelor nu le va îmbunătăți soarta. Sărmanii colegi! au început și ei se maimuteze pe muncitori, dar fapta lor să potrivește de minune cu pățania asinului care a voit să între în plăcerile stăpânului imitând pe micul cățălaș. Ei nu știu, că armele muncitorilor nu sunt simile cu armele apostoliei. Ei nu știu, că ce se cuvine muncitorilor nu

se cuvine învățătorilor. Apoi prin grevă nici nu poți sili superioritatea școlară să respecte pretenziunile, fie cât de juste, pentru-că activitatea învățătorului nu stă în legătură cu nici o lipsă legată de timp. Că vor învăța școlarii a ceti și a serie cu o zi cu o lună, ori cu un an mai înainte ori mai târziu, este tot atâta. Este altceva la muncitori. Spre exemplu la tipografii, unde în cazul că se întrerupe munca, nu pierd numai lucrătorii, ci pierde mai mult proprietarul; la zidari, unde întreruperea lucrului bagă pe întreprinzători în faliment etc. etc. Susținătorii școalelor nu sânt nici o pagubă materială în cazul când inv. intră în grevă. Nui vorbă, moralmente sar simți scăderi, dar numai în cazul când greva ar dura ani de-a rândul, aceasta însă din cauza mijloacelor de trai, la învățători este imposibilă. Învățătorii ar face mult mai bine, dacă ar căuta ca prin prestațiunile lor să intre în grația superiorilor și convingând pe cei chemați despre bunele servicii ce le prestau, cu înțelepciune își pot îmbunătăți soarta.

Logodnă. D-șoara *Eva Ogrin*. Învățătoare și directoarea internatului de fete din Lugoj și dl *Nicolau Velcu* învățător în Caransebeș logodiți.

Felicitările noastre.

Solvirea tacselor. Pentru diplomă: Vasiliu Augustin 2 cor. — *Spese administrative*: Vasiliu Augustin 1 cor. *Taksa de membru la reuniune*: Vasiliu Augustin 6 cor. Sebastian Tonța 22 coroane.

Organul nostru. Însuflețirea manifestată în adunarea generală din *Giula*, pentru susținerea și editarea și pentru mai departe a organului nostru, ne-a însuflețit și pe noi, cei-ce sub povara sarcinilor împreunate cu congregarea afacerilor Reuniunii, am fost tăbărat. Lucrăm din greu dar cu plăcere în agrul înțelenit, auzind glasul de încurajare a fraților de o soarte; râvnim la emanciparea dascălului român, desconsiderând ori-ce greutate și jertfe; înfruntăm ori-ce neajunsuri întru ridicarea prestigiului reuniunii noastre, văzându-ne în fruntea unei cete însuflețite și strigăm cu încredere către adevărații apostoli ai culturii neamului: Înainte! Înainte fraților! — În urmarea concludului adunării generale, comitetul a și însărcinat biroul a emana

coale de subscriere la abonament, cu deobligament pe 5 ani, dar și până atunci îndrăsnim a ne adresa către frații învățători, a trimite cassarului reuniunii abonamentul de 5 cor. pe anul curinte, ca să putem continuă editarea organului și să ne putem estinde întru desvoltarea lui, conform dorinței exprimate în adunarea generală. La acest loc se potrivește de minune zicala românului: „*Fapte, nu gură!*” — Suntem tari în credința, că nu se va afla nici macar unul între noi, care prin neinteresare și prin trăgănare de timp, să zădărnicească concluzul adunării noastre, luat cu atâta însuflețire. Fraților învățători! acum toamna este timpul cel mai potrivit, fie-care își primește salariul, să nu uite nici unul de datorințele sale față de reuniune, să o susținem cu mândrie, căci a noastră este și am moștenit-o dela cel mai iubit al nostru părinte, care pentru noi și reuniunea noastră și-a dat sănătatea și poate și viața.

Cuvinte mai alese a vă adresa în aceasta afacere nu putem, dar credem că nici nu așteptați.

În numărul viitor vom publica consemnarea celor-ce și prin faptă se arată însuflețiți pentru *organul reuniunii noastre*.

BIBLIOGRAFIE.

În editura librăriei **Clurcu Brașov** a apărut din nou: *Religiunea pentru școalele populare* după planul „Normativului” școalelor populare din Arhidieceza ortodoxă română a Transilvaniei de *Ioan Berescu* învățător și *Nicolae Aron* preot-catichet op. premial de „Reuniunea învățătorilor gr.-ort. din districtul XI. Făgăraș” și luat la cunoștință de Prea Ven. Cons. Arhidiecezan sub Nr. școl. 884 din 1893. — Cu mai multe ilustrațiuni. — Acest manual ce conține în sine tot materialul prescriș din religiune, a apărut în trei fascicle separate pentru anul al II-lea, al III-lea și al IV-lea al școalei populare. Se recomandă în deosebita atențiune a caticheților Români.

POȘTA NOASTRĂ.

I. St. în R. Te salut de sănătoasă reîntoarcere. Dacă în Klosterneiburg scriai ceva despre Viena, cunoscându-ți desteritatea penei, nu mă surprindeai. Dar acolo în lumea progreselor a te delecta de un subiect atât de neînsemnat mă pune în mirare. Sunt foarte curios, trimetemi să-l văd. „Spre calvar” pentru numărul acesta a sosit târziu. În colo consăimt întru toate. Istoria literaturii am introdus-o.

I. V. în Cm. Nu pot satisface. Adresează-te lui Ștef. La Bocșa n-am putut lua parte. Regret.

H. C. în P. Am satisfăcut dorinței.

P. S. S. Material actual și instructiv din cauza spațului a trebuit să rămână pentru numărul proxim. Trebuie să publicăm operatele încredințate despărțămintelor spre aprețiere

M. V. în H. În numărul proximi apare „Metodul sunețelor vii”. Trebuie să ținem ordine. Vidimarea cvitelor prin preot sau protopop, nu este prescrisă. Din punct de vedere al ordinii însă nu poate fi rea. Timbrarea cvitelor e înomisă.

D. I. în P. Cu părere de rău, dar nu e pentru organul nostru. O istorie așa lungă, care privește persoane singuratice, nu o putem publica, mai vârtos că cade afară de viața școlară.

E. M. în G. Planul de învățământ pentru școalele populare, de care ne întrebă, a apărut, este un studiu foarte interesant și de și nu ne privește direct, merită a te ocupa de el.

M. V. H. Am primit în ultimul moment. Semne triste frate. La noi e plin orașul de școale comunale, cu toate acestea avem peste 80 elevi, într-o școală, fără de a umbla din casă în casă după ei. Ra și școlarii cari în trecut au rătăcit pe la școalele străine, anul acesta ne-au venit îndărăpt. Copiii preoților și pe la noi, mai vârtos cei dela sate, sunt în școalele străine.

Lista manualelor școlare pe anul 1905—6.

1.	<i>Istoriore mor de I.</i>	de : Dr. P. Barbu, prof.	30	fil.
2.	<i>Istoriore biblice II.</i>	" " " "	30	"
3.	<i>Istoriore biser. III.</i>	" " " "	30	"
4.	<i>Catichis IV.</i>	" " " "	40	"
5.	<i>ABC carte de cetire,</i>	de : Iosif Moldovan și consoții	40	"
6.	<i>A doua carte de cetire,</i>	de : Iuliu Groșor. și consoții	40	"
7.	<i>A treia carte de cetire,</i>	" Nicolau Ștef și consoții	60	"
8.	<i>Carte de înc. pentru școalele de repetiție</i>	de I. Vuia	1.50	"
9.	<i>Gramatică</i>	de : Maxim Pop	50	"
10.	"	Ioan Petran, p. I.	30	"
11.	"	" " " " " H.	60	"
12.	<i>Curs practic de Ist. literaturii rom.</i>	de : Iosif Stanca	40	"
13.	<i>Limba maghiară, I.</i>	de : I. Groșorean și I. Moldovan	50	"
14.	"	" " " " " II. " " " "	50	"
15.	<i>Magiara</i>	de : Iuliu Vuia	60	"
16.	<i>Exercițiile intuitive magiare rom.</i>	de : Ioan Vanceu	50	"
17.	<i>Aritmetica,</i>	de Arseniu Vlaicu partea I.	44	"
18.	"	" " " " " II.	50	"
19.	"	" " " " " III.	60	"
20.	<i>Geometria,</i>	de : Dometiu Dogariu	50	"
21.	<i>Geog. com. Arad,</i>	de : D. Medrea	70	"
22.	<i>Geografia patriei și elem. din geog. unic.</i>	de : I. Dariu	0	"
23.	<i>Geog. pentru școalele popor. partea I.</i>	de : V. Goldiș	70	"
24.	"	" " " " " II. " " " "	50	"
25.	<i>Geog. Ungariei și elem. din geog. gen.</i>	de : Dr. N. Pop	60	"
26.	<i>Ist. pat. în leg. cu even. epoc. din Ist. gen.</i>	de : V. Goldiș	60	"
27.	" Ung. și elem. din Ist. gen.	de : Dr. Nicolau Pop	40	"
28.	<i>Istoria naturală</i>	de : Iuliu Vuia	60	"
29.	"	" " " " " I. Tuducescu	40	"
30.	<i>Economia,</i>	de : I. Georgescu	60	"
31.	<i>Fizica,</i>	de : I. Dariu	60	"
32.	<i>Constituția,</i>	de : V. Goldiș	40	"
33.	"	" " " " " I. Vuia	40	"

